

Stockholm 08-06-30

Sveavägen 59, plan 6
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of International Lesbian and Gay Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Media
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

Integration- och
Jämställdhetsdepartementet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Ansvarig handläggare: Annica Ryng

Yttrande över Förslag till överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området

RFSL – Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheter har beretts tillfälle att yttra sig över *Förslag till överenskommelse mellan regeringen och idéburna organisationer inom det sociala området*. RFSL har framfört sina åsikter på konferenser och hearings organiserade inom utredningens ram, men även skriftligt (dec 2007) och i angränsande fråga (jan 2008) Yttrande över *Rörelse i tiden* (SOU 2007:66).

Sammanfattning

RFSL har efter att ha deltagit i arbetets gång upplevt att flera av våra perspektiv och synpunkter inte har tagits hänsyn till, framförallt i fråga om vikten av ett internationellt perspektiv och en bred definition och sammanhållen syn i frågan om mångfald. Mångfald handlar inte enbart om fler utförare på marknaden utan även om att vi lever i ett pluralistiskt samhälle där alla individer har samma rättigheter och skyldigheter. Vi anser att utföraren bör verka för mångfald inom sin verksamhet för att kunna utföra de uppdrag som man tar på sig och ge alla samma behandling. För RFSL innebär det att utföraren bör ha hbt-kompetens för att kunna inkludera alla människor på lika villkor oberoende av sexuell läggning och könsidentitet.

RFSL ställer sig positiva till att staten i och med dialogen med den ideella sektorn försöker att hitta ett långsiktigt förhållningssätt till densamma men ser samtidigt risker i att det fria demokratiska och öppna samtalet kan begränsas om de åtaganden som ligger inom överenskommelsens ram verkar hämmande och direkt eller i praktiken blir förknippat med repressiva processer för den som uttrycker stark kritik.

Vidare har RFSL diskuterat frågan om vad en ratificering av överenskommelsen kan innebära och få för konsekvenser för oss. RFSL, som verkat i snart 60-år, är en av Sveriges mest framgångsrika påverkansorganisationer för ett jämlikt samhälle. Vi har en stark röstbärande kraft, trovärdighet som organisation och en engagerad medlemskår. Vi tror att det finns risk för att överenskommelsen, istället för att skapa möjligheter för

RFSL, begränsar vårt politiska utrymme att verka.

En förutsättning för att RFSL ska kunna överväga att skriva under överenskommelsen är därför att våra kompletterande synpunkter enligt nedan tas i beaktande.

Det är av vikt att dessa perspektiv blir gällande även om framtida överenskommelser inom andra områden där regeringen framöver avser att inleda en organiserad dialog i likhet med den som nu har berört aktörer inom det sociala området.

Vidare kvarstår det flera frågor kring hur kvalitet ska säkerställas och uppföljning hanteras. Vi utgår från att dessa frågor kommer närmare att utredas och tydliggöras före överenskommelsen börjar gälla.

Gemensam vision och värdegrund

Inledningsvis (s 8) uttrycks att *överenskommelsen formulerar visioner och principer för det framtida samspelet mellan parterna*. Vad som inte framgår är om överenskommelsen indirekt också avser att reglera relationen mellan de idéburna organisationerna. RFSL ställer sig tveksam till en överenskommelse som reglerar inte bara relationen med stat och regeringen utan mellan organisationer inom den ideella sektorn.

Vidare beskrivs att organisationer ska utgå från *respekt för människors lika värde*. RFSL anser att organisationer inte bara ska utgå från respekt för människors lika värde utan även rättigheter för att tydliggöra vikten av att respektera gällande frihets- och diskrimineringslagar (se nedan). Det är viktigt att idéburna organisationer inte bara respekterar utan även aktivt verkar för attitydförändringar i samhället så att alla människor och deras livsval i högre utsträckning även i realiteten värderas lika. Därför föreslår vi följande:

Gemensam vision, s 9

Nuvarande ordalydelse:

De idéburna och demokratiska organisationerna bärs av värderingar som utgår från respekten för människors lika värde.

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

De idéburna och demokratiska organisationerna bärs av värderingar som utgår från respekten för människors lika värde **och rättigheter**.

RFSL ställer sig tveksam till påståendet att ”vi” idéburna organisationer delar den värdegrund som beskrivs i *De idéburna organisationernas förord* (s 7). Från RFSL:s perspektiv, som arbetar för hbt-personers rättigheter, anser vi inte att alla andra organisationer inom den idéburna sektorn idag lever upp till synen (och praktiken) om alla människors lika värde.

Att verksamhet ska utgå från de grundläggande fri- och rättigheterna är självklart en viktig princip som beskrivs under *Gemensam vision* (s 9), men det är även viktigt att principen om frihet inte får betyda en frihet att välja bort vissa perspektiv t ex. som gör att utsatta grupper inte har möjlighet att ta del av verksamheten, t ex. bortse från tillgänglighet, bemötandekompetens osv. Frågan om lagstadgade friheter tas upp igen under *Principen om självständighet och oberoende* (s 17). RFSL anser att det i samma avsnitt tydligt ska framgå att frihetsprinciperna inte, under några omständigheter, får strida mot intentionerna och den praktiska efterlevnaden av den diskrimineringslag som skyddar utsatta grupper i samhället, på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning samt de två nya grunderna könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder som träder i kraft den 1 januari 2009.

En annan roll som de idéburna organisationerna har är att erbjuda plattformar för och av den egna gruppen för att mobilisera krafter och drivkraft. Det är en unik och central funktion i ett demokratiskt samhälle som staten inte kan erbjuda och som RFSL anser bör tas upp under avsnittet gemensam vision.

Då överenskommelsen vänder sig till demokratiskt uppbyggda ideella och idéburna organisationer, vill RFSL i sammanhanget påpeka att en organisation där hbt-personer inte är välkomna på samma villkor som andra medlemmar inte är, och inte bör betraktas som, en demokratisk organisation.

Begreppet mångfald nämns i avsnittet ett par gånger, se RFSL:s åsikt i frågan längre ner.

Internationellt perspektiv

RFSL har under arbetets gång vid flera tillfällen lyft vikten av att värdesätta de idéburna organisationernas roll internationellt och vårt behov av att möjliggöra kompetensuppbyggnad för att långsiktigt kunna arbeta på internationell nivå.

I förslaget till nytt EU-fördrag står det tydligt att *EU-institutionerna ska föra regelbunden dialog med det civila samhället, ge medborgare och föreningar en chans att yttra sina synpunkter och att EU-kommissionen ska hålla formella samråd med alla berörda parter*. Även Sveriges regering har en roll att i internationella sammanhang påverka andra länder att uppvärdera den ideella sektorns värde och vikten av medlemsstaterna aktivt för en progressiv dialog med den ideella sektorn. RFSL förväntar sig att regeringen aktivt verkar för denna dialog under Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009.

RFSL anser det viktigt att förtydliga det internationella perspektivet under flera avsnitt i överenskommelsen.

*De idéburna organisationernas utgångspunkt (s 14)*Nuvarande ordalydelse:

Organisationerna vill bidra (--) öka medborgarnas möjligheter till deltagande och förståelse för de demokratiska processerna från europainivå till nationell och lokal nivå.

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

Organisationerna vill bidra (--) öka medborgarnas möjligheter till deltagande och förståelse för de demokratiska processerna från **internationell till nationell och lokal** nivå.

Vidare anser vi att det inte bara räcker att följa andra länders liknande arbete (se sista meningen s 15) utan det är även viktigt, särskilt från statens sida, att föregå med gott exempel och uppmuntra andra länder att stärka sitt civila samhälle, ge de idéburna organisationerna rättigheter att fritt organisera sig samt ge dem möjligheter att verka. Därför bör ett internationellt perspektiv även inkluderas i följande avsnitt:

*Utgångspunkter för de idéburna organisationernas åtaganden (s 29), andra stycket*Nuvarande ordalydelse:

Till grund för respektive parts handlande ligger det gemensamma åtagandet att göra överenskommelsen känd nationellt och lokalt,...

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

Till grund för respektive parts handlande ligger det gemensamma åtagandet att göra överenskommelsen känd **internationellt**, nationellt och lokalt,...

*De idéburna organisationernas åtaganden (s 32), Principen om dialog*Nuvarande ordalydelse:

Att beskriva sambandet mellan lokal, regional, nationell och EU nivå.

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

Att beskriva sambandet mellan lokal, regional, nationell och **internationell** nivå.

Maktperspektiv

Relationen mellan regeringen och de idéburna organisationerna ska präglas av ansvar och ömsesidighet, utgå från bådars förutsättningar och tillvarata bådars perspektiv och kompetens. (Principen om dialog, s 20)

RFSL anser att frågan om maktförhållandet mellan stat och idéburna organisationer bör synliggöras, dvs. att parterna inte verkar med samma förutsättningar och möjligheter. Idéburna organisationer är ofta beroende av statliga eller andra offentliga resurser för att kunna verka och långsiktigt och frekvent delta i olika sammanhang där dialog med staten sker. Som illustrativt exempel kan nämnas de konferenser och hearings som hållits under arbetets gång med överenskommelsen. Mötena har alla varit förlagda till Stockholm och krävt av de idéburna organisationerna att avsätta ideella och/eller personella resurser samt ekonomi och tid för att sätta sig in i frågan. En grundförutsättning

för de idéburna organisationerna att delta är dessutom att de är verksamma i Stockholm eller har möjlighet att resa till Stockholm och delta. De organisationer som har möjlighet att medverka är därmed uteslutande de resursstarka. Resurssvaga organisationer som inte har tillräckliga ekonomiska, personella eller tidsmässiga resurser har inte heller kunnat delta och göra sin röst hörd i större omfattning och i direkta samtal med övriga deltagande parter.

Det är viktigt att regeringen tar hänsyn till de rådande maktförhållandena och lägger vikt vid att även resurssvaga organisationers röster görs hörda i arbetet med överenskommelsen. Att möjliggöra för resurssvaga organisationer handlar inte bara om att skapa ekonomiska förutsättningar utan även om att möjliggöra för organisationer att delta på sina egna villkor, som kanske inte stämmer överens med formella konferensinbjudningar och remissyttranden.

Begreppet Mångfald

Genomgående, och som tas upp i inledningen (s 8), utgår överenskommelsen från att de idéburna organisationernas verksamhet, i form av t.ex. sjukhus och äldreomsorg, är komplement åt landsting och kommun. RFSL:s roll som organisation är inte att fungera som komplement utan snarare som blåslampa fram tills den dagen då ett hbt-perspektiv och hbt-kompetens på ett adekvat sätt finns integrerat i den ordinarie verksamheten inom det sociala området. Ibland kan detta betyda att RFSL organiserar verksamhet som andra vårdgivare och kommuner idag inte kan tillhandahålla med en acceptabel nivå av hbt-kompetens, exempelvis STI-prevention och kuratorsverksamhet. Det kan också vara verksamhet som ingen annan vill anordna även om de har kompetens och resurser för att de inte delar RFSL:s och vår målgrupps åsikter om behov och prioriteringar.

Överenskommelsen uttrycker att *sambället ska vara tillgängligt för alla*.

Tillgänglighet och mångfald uppnås inte enbart genom att möjliggöra för organisationer som RFSL att verka. Mångfald uppnås när samtliga sociala aktörer, offentliga, privata som idéburna, tar sitt eget ansvar för ett tillgängligt, inkluderande och gott bemötande av hbt-personer.

RFSL anser vidare att det är högst problematiskt att begreppet mångfald i *Principen om mångfald* och i överenskommelsen i stort enbart definieras utifrån vikten av flera olika aktörer/utförare på marknaden. Särskilt i ordlistan (s 40) blir definitionen om olika utförare tydlig.

Det som är förvånansvärt är dock att det i avsnittet om de idéburna organisationernas åtaganden, under *Principen om mångfald* förefaller som mångfald plötsligt används i syfte att beskriva vikten av att inkludera olika perspektiv (kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder). Det är dock otydligt vad som menas med att-satserna och varför de

endast finns beskrivna under organisationernas åtaganden och ingen annanstans i den huvudsakliga delen av överenskommelsen.

RFSL anser att ordet *våga* i första att-satsen (s 31) ska strykas, det minsta krav som bör ställas är *att ta strid om mångfaldens gränser*.

Mångfald som princip är inte enbart viktig för att organisationer ska ta hänsyn till olika perspektiv och utsatta grupper, det är även centralt för att idéburna organisationer ska kunna ta del av varandras metoder och kompetens för att gemensamt kunna utvecklas normkritiskt. Med det menas att genom erfarenhetsutbyte med andra utveckla egna metoder och processer för att i sitt arbete kunna synliggöra och bearbeta normativa föreställningar som verkar exkluderande eller kränkande.

Åtaganden och åtgärder

RFSL anser att överenskommelsens bilagor med förslag till åtaganden och åtgärder överlag skiljer sig i nivå och grad av konkretisering mellan regering och de idéburna organisationerna och bör därför ses över ytterligare en gång. Vi har dock valt att lämna några ytterligare kommentarer:

Regeringen, Principen om kvalitet, s 22

Nuvarande ordalydelse:

Att främja kunskapsuppbyggnad, statistik och forskning om den ideella sektorn

Att verka för att tillgängligheten...

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

Att främja kunskapsuppbyggnad, statistik och forskning om **och i** den ideella sektorn

[ny att-sats]

Att erkänna den erfarenhetsbaserade kunskapen i den ideella sektorn.

Regeringen, Principen om långsiktighet, s 22

Nuvarande ordalydelse:

Att öka förutsättningarna för förutsägbarhet i den ideella sektorns verksamhet.

(...)

Att fortsätta att utveckla likvärdiga villkor inom den ideella sektorn.

RFSL:s förslag till ändring/tillägg:

Att öka **förutsägbarhet** för **förutsättningarna** i den ideella sektorns verksamhet.

(...)

Att fortsätta **verka för att alla aktörer inom den ideella sektorn kan verka på likvärdiga villkor.**

Idéburna organisationer, Principen om långsiktighet, s 30

Principen om långsiktighet anser vi är ett ansvar som inte bara bör åligga idéburna organisationer utan även regeringen och SKL och bör därför flyttas till *Gemensamma åtaganden*, s 15. Som exempel kan nämnas att det är orealistiskt att ansvaret att initiera *gemensamt arbete mellan staten, idéburna organisationer och SKL*, enbart läggs på de idéburna organisationerna. Med anledning av den ojämlikhet i maktförhållanden som föreligger (se vårt svar ovan) bör samma, om inte större, ansvar självfallet vila på staten och SKL.

Sören Juvas
Förbundsordförande

Claes Nyberg
Politiskt ansvarig

Annica Ryng
Förbundshandläggare